

Stjepan Schmidt

EKUMENSKA SITUACIJA 1972.

Odgovarajući 1971. godine na božićne čestitke kardinalskoga zbora, Sveti Otac je, promatrajući važnije događaje te godine, spomenuo i ekumenski rad i okarakterizirao ga riječima: on se odvija u tišini, ali na vrlo plodan način. Osvrćući se u ovom kratkom prikazu opet nakon više-manje godinu dana na onaj isječak ekumenskoga gibanja, koji nas ovdje napose zanima, to jest na odnos Katoličke Crkve prema drugim Crkvama i crkvenim zajednicama te prema Ekumenskom savezu Crkava, možemo ustanoviti da i on nosi isto obilježje: radi se, doduše, o tihom radu bez senzacija u svjetovnom smislu riječi, no, ipak, i opet nailazimo na značajne i vrlo utješne događaje koji pokazuju da pod utjecajem Božjega Duha pitanje jedinstva doista korača naprijed. Ovaj će osvrt biti posvećen osobito takvim istaknutijim događajima.

1. Počnimo s kršćanskim Istokom, i to u prvom redu sa *starodrevnim istočnim Crkvama* koje su se odijelile od velike kršćanske zajednice povodom Kalcedonskog koncila (451. g.), pa se zbog toga obično nazivaju »monofizitskim« Crkvama, jer se tvrdi (kako ćemo vidjeti, ne uvijek opravdano) da one uče da u Kristu postoji samo jedna narav. Radi se o Sirsko-pravoslavnoj Crkvi, s kojom je u vezi Indijska sirsko-pravoslavna Crkva, o Koptskoj Crkvi u Egiptu, s kojom je opet u vezi Etiopska Crkva, te, konačno, o Armensko-pravoslavnoj Crkvi, čiji članovi djelomice žive na Bliskom istoku, ali joj je glavno sjedište u Sovjetskoj Armeniji.

Govoreći 1951. u enciklici »Sempiternus Rex«, povodom 1500-godišnjice Kalcedonskog koncila, Pio XII. je već onda ustvrdio da se različite zajednice u Egiptu, Etiopiji, Siriji i Armeniji samo u načinu izražavanja

udaljuju od kršćanske istine. U rujnu 1971. g. to su isto pitanje zajednički proučavali u Beču katolički i pravoslavni teolozi s teolozima iz tih takozvanih monofizitskih Crkava. Nakon višednevnih rasprava izložili su svi ti teolozi svoju zajedničku vjeru u utjelovljenje Božje Riječi, upotrebljavajući pri tome upravo izraze Kalcedonskoga koncila. Oni su, nadalje, ustanovili da među njima, doduše, postoje razlike u načinu izražavanja pri teološkom tumačenju te temeljne kršćanske istine, ali su ujedno ustvrdili da se te različite formulacije istina vjere dadu ipak tako tumačiti da su u suglasnosti s Nicejskim i s Efeškim saborom. Jedan od koptskih teologa koji su sudjelovali na tome sastanku bio je dva mjeseca kasnije izabran za poglavara Koptske Crkve u Egiptu i nosi danas ime Šenuda III.

Samo mjesec dana kasnije došao je sirsko-pravoslavni patrijarh Ignacije Jakob III. u službeni posjet Sv. Ocu. Pri završetku posjeta objavili su Sv. Otac i Patrijarh opširnu zajedničku deklaraciju. U njoj oni u pogledu zajedničke im vjere u tajnu utjelovljenja Božje Riječi svečano tvrde da su uvjereni da u pogledu njihove vjere u tajnu Riječi koja je postala tijelom i pravim čovjekom, unatoč razlikama u načinu izražavanja, među njima ne postoje razlike.

Ako imamo na umu da su povod i razlog diobe u petom stoljeću bila upravo različita tumačenja te istine svete vjere, onda je lako uvidjeti od kolike je važnosti ta deklaracija Sv. Oca i Patrijarha. To, naravno, ne znači da se nakon te izjave obje Crkve mogu odmah i bez daljnjega sjediniti. Kroz onih petnaest stoljeća, što su one živjele gotovo potpuno razdijeljene, nagomilale su se među njima i druge razlike i uzroci diobe. Uza sve to već sam sadržaj deklaracije pokazuje da je ona od temeljnoga značenja na našem putu k jedinstvu.

U području naših odnosa prema *pravoslavlju* moramo u prvom redu spomenuti zajedničku publikaciju Katoličke Crkve s Ekumenskim patrijarhatom koja nosi ime *Tomos agapis*, tj. knjiga ljubavi. To je svezak od preko 700 stranica in folio, u velikoj osmini. U njemu je objavljeno oko 300 izabраних najznačajnijih dokumenata (od nekih 600), što su ih obje Crkve izmijenile u posljednjih 13 godina (1958.—1970.). Svrha je publikacije da obje strane postanu svjesne koliko je poraslo njihovo međusobno zajedništvo. Doista, ta publikacija pokazuje kako je bio živ saobraćaj među tim dvjema Crkvama — mnogo življi nego i u samim stoljećima prije raskola. U publikaciji, koja je djelo mješovite komisije, doneseni su pojedini dokumenti u latinskom ili u grčkom originalu te popraćeni francuskim prijevodom.

Važnost te publikacije bila je s obiju strana naglašena značajnim gestama. U prosincu 1971. obavio je predsjednik Sekretarijata za jedinstvo službeni posjet Ekumenskom Patrijarhi i tom mu je prigodom predao prvi primjerak te publikacije s vlastoručnom posvetom Sv. Oca. Otrprike dva mjeseca kasnije uzvratio je Ekumenski patrijarhat posjet. Dekan Patrijarške sinode metropolit Meliton došao je na čelu posebne delegacije u Rim te je u ime Ekumenskoga patrijarhata predao Sv. Ocu jedan

primjerak te knjige s vlastoručnom posvetcu Patrijarha Atenagore. U okviru toga posjeta odvila se u bazilici sv. Ivana Lateranskoga, koja je katedrala Pape kao rimskoga biskupa, dirljiva zajednička molitva, a završila je time da su Sv. Otac i metropolit Meliton dupkom punoj crkvi podijelili svoj pastirski blagoslov.

Usput dodajemo da je ta ista delegacija po nalogu Ekumenskoga Patrijarha nakon posjeta Sv. Ocu pošla posjetiti i grob kardinala Bee u njegovu rodnom mjestu i pomoliti se na njemu. Ekumenski Patrijarh je time htio pokojnom kardinalu odati priznanje za sve što je učinio za bratsko zbliženje obiju Crkava.

Odašiljanje te delegacije bio je jedan od zadnjih čina velikoga Patrijarha Atenagore, kojega smo početkom srpnja prošle godine iznenada izgubili. Sv. Otac je svoju duboku bol i sućut Ekumenskom patrijarhatu pokazao među ostalim i time što je na pokop Patrijarha uz predsjednika Sekretarijata za jedinstvo poslao i jednoga od svojih najbližih suradnika, Msgra Banellija, supstituta Državnoga tajništva. Taj je gest Sv. Oca bio napose u Carigradu vrlo zapažen. On je ujedno značio i snažan doprinos Sv. Stolice da Ekumenski patrijarhat mogne u sredini u kojoj djeluje lakše prebroditi poteškoće povezane s nestankom velikoga Patrijarha i s izborom njegova nasljednika. Novoizabrani Patrijarh Demetrije I. je nedugo nakon izbora izjavio da i u pogledu odnosa prema Katoličkoj Crkvi želi potpuno ići stopama svojega velikoga prethodnika.

Na istom području pravoslavlja možemo još spomenuti službeni posjet delegacije rumunjske Patrijaršije Sv. Stolicu (14—23. ožujka 1972. g.). Delegaciji je bio na čelu msgr. Antonie Plamadelea, pomoćni biskup Patrijarha Justinijana, kojemu je posebna zadaća da se brine za vanjske odnose Patrijaršije, za pitanje odgoja itd. Bio je to u povijesti Rumunjske pravoslavne Crkve prvi posjet Sv. Stolicu. Osim audijencije kod Sv. Oca delegacija je imala prilike da dođe u doticaj i sa životom Rimske Crkve, sa svetištima i kršćanskim svjedočanstvima Vječnoga grada te s različitim organima središnje crkvene uprave.

Što se tiče Zapadnih Crkava, odnosno crkvenih zajednica, najznačajniji događaj tiče se naših odnosa prema *Anglikanskoj zajednici*. Radi se o tzv. Windsorskom dokumentu o *Presv. Euharistiji*. Već smo prošlih godina spomenuli da s Anglikanskom zajednicom imamo mješovitu internacionalnu teološku komisiju i da se ona već dvije godine potpuno posvetila proučavanju nauke obiju Crkava o Presv. Euharistiji. I eto, u rujnu 1971. komisija je svečano najavila da joj je uspjelo da u opširnoj izjavi izloži zajedničku vjeru obiju Crkava o tom predmetu i da je jednodušno prihvatila tekst toga dokumenta. Tri mjeseca kasnije je u sporazumu s autoritetima obiju Crkava taj tekst bio objavljen. Ta sporazumna objava teksta ne znači, naravno, da se vodstvo obiju Crkava jednostavno suglasilo s izlaganjima tog dokumenta. Prije negoli Crkve kao takve učine tako važan korak, one žele da taj tekst brižno prouče teolozi obiju strana. Ti su krugovi bili pozvani da odgovornoj komisiji teologa priopće

svoje primjedbe i prijedloge za poboljšanje itd. Dosad, dakle, sporazum postoji tek u krilu same komisije. No već sama činjenica da su najugledniji predstavnici obiju Crkava uspjeli jednodušno izložiti svoju vjeru s obzirom na tako centralnu istinu vjere kao što je Presv. Euharistija, od najveće je važnosti. U međuvremenu je, uostalom, već bilo objavljeno više osvrta ili ocjena toga dokumenta — među njima imamo i jedan veoma pozitivan stav engleske Biskupske konferencije — i ti su osvrta većim dijelom sasvim pozitivni.

U vezi s tim moramo još spomenuti službeni posjet koji je predsjednik Sekretarijata za jedinstvo početkom listopada 1972. učinio anglikanskom nadbiskupu Canterburya dru Mihaelu Ramseyu. Svrha je posjeta bila osvježanje međusobnih odnosa na najvišem nivou i rasprava o stanju međusobnih razgovora. Najznačajnije su činjenice toga posjeta bile euharistijske naravi: prvi dan je anglikanski nadbiskup sa svojim suradnicima prisustvovao u kapelici svoje rezidencije, palače Lambeth, koncelebriranoj svetoj misi kardinala i njegove pratnje. Naravno da se kod nje nije pričestio. Drugi je dan, obratno, katolička delegacija prisustvovala Euharistiji koju je služio anglikanski nadbiskup. Kod ove su se pričestili samo anglikanski sudionici. Bilo je to prvi puta nakon reformacije da se u kapelici palače Lambeth bila služila sveta misa.

Zadnjih je mjeseci bio objavljen službeni *izvještaj* mješovite *internacionalne luteransko-katoličke komisije* o dugogodišnjim razgovorima (1967.—1971.) o temi »Evandjenje i Crkva«, o kojima smo izvijestili već prošlih godina. Po mjestu gdje je bio pripravljen, izvještaj nosi ime »Izvještaj iz Malte«. On pokazuje s jedne strane u brojnim točkama značajne konvergencije luteranskog i katoličkog stajališta. No, s druge strane, on također pokazuje da je u nekim prethodnim izvještajima bilo odviše optimizma. Vidici se doista ne podudaraju onako kako se to u svoje vrijeme tvrdilo. To se vidi među ostalim i iz činjenice da su neki članovi komisije, jedan od protestanata i trojica katolika, dodali izvještaju svoje posebne izjave o nekim točkama, u kojima se ne slažu s nekim njegovim izvodima. Naravno da izvještaj uza sve to ima veliku vrijednost, no treba vidjeti također i njegove granice.

Ove su godine započeli i kontakti na posve novom *području gibanja, koja se zovu sekte*. Radi se o početku naših razgovora s gibanjem »duhovnjaka«. Nakon višekratnih susreta i pripravnih razgovora obje su se strane u listopadu 1971. složile da povedu sistematske razgovore. Kod njih sudjeluju s nekatoličke strane neke od zajednica duhovnjaka te protestantski i anglikanski sudionici tzv. karizmatskih gibanja. Prvi je takav sastanak održan prošloga lipnja u Zürichu. Opća tema razgovora bila je: uloga Duha Svetoga u životu kršćanina i u životu Crkava, punina života »u duhu«, promatrana i pod vidikom iskustva i pod vidikom teologije.

Što se tiče odnosa Katoličke Crkve prema *Ekumenskom savezu Crkava*, ograničit ćemo se ovaj puta na tri glavne činjenice.

1. Peterodnevni posjet koji je komisija Ekumenskog saveza za misije i za evangelizaciju pod vodstvom svojega tadašnjega direktora dra Filipa Pottera (sada je on novoizabrani generalni tajnik istoga saveza) učinila Rimu da se bolje upozna s radom našeg Sekretarijata te različitih drugih organa centralne crkvene uprave: kongregacija za evangelizaciju naroda, za sv. vjeru i za kršćanski odgoj, te Sekretarijata za nekršćane i one koji uopće ne vjeruju. Bili su to dani vrlo plodne izmjene misli.

2. Prigodom zasjedanja Centralnog komiteta Ekumenskog saveza u Utrechtu (u kolovozu 1972.) bilo je saopćeno da Katolička Crkva ne kani u bližoj budućnosti pristupiti kao član Ekumenskom savezu. Već sam lanjske godine spomenuo neke od glavnih razloga zašto se ta odluka mogla predvidjeti: i Ekumenski savez i Katolička Crkva trebaju vremena da se međusobno bolje upoznaju; isto je tako važno da pitanje pristupa Katoličke Crkve bolje sazrije. No ta odluka nipošto ne znači da se Katolička Crkva povlači od dosad poduzete suradnje. Štoviše, bilo je odlučeno da ta suradnja mora postati sve uža i snažnija. Ona se uistinu i dalje živo razvija.

3. U tome okviru treba vidjeti i treću činjenicu, tj. da je za dalje tri godine bio potvrđen »Sodepax«, tj. onaj organ za suradnju Katoličke Crkve s Ekumenskim savezom na području socijalne pravde i mira.

Na kraju spomenimo još nekoliko činjenica s područja *općekatoličkoga ekumenskoga rada*. U veljači 1972. g. održano je u Rimu jedno-tjedno *plenarno zasjedanje Sekretarijata za jedinstvo*. Ono je bilo posvećeno dvjema glavnim temama: 1. pitanju ekumenske suradnje u različitim krajevima i narodima, napose suradnja u okviru tzv. »kršćanskih savjeta« ili »nacionalnih savjeta Crkava« i 2. pitanju svetog Reda u nekatoličkim Crkvama; konkretno se to tiče crkvenih zajednica koje dolaze od reformacije. Radilo se o tom da se ustanovi što te različite zajednice vjeruju o sv. Redu i koliko taj sakrament kod njih postoji ili ne. Pitanje je, među ostalim, u bitnoj vezi s naukom o Presv. Euharistiji. Zato je i spomenuta Internacionalna anglikansko-katolička komisija, svršivši pitanje nauke o Euharistiji, sada uzela u razmatranje upravo pitanje sv. Reda. S tim je pitanjem u vezi i čitava nauka o hijerarhijskoj strukturi Crkve, o apostolskoj sukcesiji, o crkvenom učiteljstvu itd.

U srpnju 1972. godine objavio je Sekretarijat za jedinstvo novu instrukciju o pitanju *pripuštanja nekatolika sv. pričesti* u katoličkoj crkvi. Poznato je da je to pitanje, koliko se tiče pripadnika istočnih Crkava, bilo uglavnom riješeno već na Koncilu. Što se, naprotiv, tiče nekatolika iz Crkava koje potječu iz reformacije, bio je učinjen neki manji početak u ekumenskom direktoriju. Sad je u ovoj instrukciji čitava stvar bila dublje i opširnije obrađena. Najvažnije su joj točke: tumačenje duboke i bitne veze Euharistije s Crkvom i s crkvenom zajednicom, te direktive u kojim prilikama i pod kojim uvjetima nekatolici mogu biti pripušteni sv. pričesti, pa, konačno, napatuk da u konkretnim slučajevima o stvari odlučuje biskup.

Zadnja činjenica: upravo dok ovo pišem, odvija se u Rimu internacionalni sastanak delegata ekumenskih komisija iz cijeloga svijeta. Prvi je takav sastanak organizirao naš Sekretarijat 1967. godine. Svrha je sastanka bila opća smotra o stanju katoličkoga ekumenskoga rada te izmjena misli o njemu i o aktualnim ekumenskim problemima. Rad i diskusija temelje se na sintetičkom pregledu opširnih izvještaja, koje su pojedine komisije prije nekoliko mjeseci poslale Sekretarijatu. Naravno da je zadnja svrha sastanka orijentiranje za daljnji rad komisija, već prema situaciji u kojoj svaka od njih mora raditi. Time naš Sekretarijat nastoji dati novi doprinos da se sve bolje i svestranije provede u djelo načelo koje je Drugi vatikanski koncil u dekretu o ekumenizmu izrazio ovim riječima: »Briga oko ponovnog uspostavljanja jedinstva spada na cijelu Crkvu, i na vjernike, i na pastire, i tiče se svakog pojedinog prema vlastitoj sposobnosti, bilo u svakidašnjem kršćanskom životu, bilo u teološkim i povijesnim istraživanjima« (br. 5).

Ovaj naš prikaz dostatno pokazuje da Božji Duh jedinstva doista radi u čitavom kršćanskom svijetu na ostvarenju Kristove žarke želje i molitve za jedinstvo svih koji u Njega vjeruju. Na svakom je od nas, kako smo upravo čuli u riječima Koncila, da u tu Kristovu želju i molitvu živo vjerujemo, da slijedimo poticaje Njegova Duha i Njegove Crkve te da molitvom, djelom i žrtvom surađujemo na toj velikoj zadaći.

Ivan Rodić

PROŠLOGODIŠNJE JESENSKO HODOČAŠĆE ZAGREBAČKIH STUDENATA U MARIJU BISTRICU

I opet se sakupiše zagrebački sveučilištarci da pohode Mariju! Jedna nedjelja u listopadu rezervirana je za to. Bilo je to ovaj put 15. listopada. Za razliku od onog proljetnog hodočašća, sada nije padala kiša. To je rezultiralo i dvostruko većim brojem hodočasnika nego prošli put.

Opet ista slika, samo uvećana. Opet zagorski brežuljci preplavljeni pjesmom mladosti i molitvom. Nije važno što nije izgovorena glasno — ona je bila tu, u srcima, a tamo ju je čuo sigurno Onaj kome je i namijenjena.

Ide se na Bisticu! Tamo je Marija — vrelo milosti, nepresušan izvor utjehe. U ovom sumanitom svijetu supercivilizacije, brzine i bijega od sebe, od svijeta, od čovjeka, Ona strši kao vječit svjetionik u tom mraku, kao stalan poziv. I nije čudo što joj mladi ljudi povjerovaše.

Ide se na Bisticu! Ta je rečenica sakupila one koji su još do jučer sjedili, rame uz rame, na fakultetu, u tramvaju, a tek su na putu za Bisticu otkrili da su i jedni i drugi kršćani i da misle jednako. »O, pa i ti si tu!« — bila je